

Голас Радзімы

8 лютага 1979 г.
№ 6 (1576)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

ТАК — ВЫРАШАЮЦА ПРАБЛЕМЫ, ЯКІЯ ХВАЛЮЮЦЬ САВЕЦКІХ ЛЮДЗЕЙ

«Наказы
выбаршчыкаў
дэпутату»

стар. 2—3

НАВОШТА ІДЭАЛІЗАВАЦЬ ПАТРЫЯРХАЛЬШЧЫНУ!

«Пераніцоўка
псіхалагічнага
рыззя»

стар. 4—5

Васіль БЫКАУ: «Мы, удзельнікі вайны, ведаем, што такое Бухенвальд і Дахаў...»

«Подзвіг мастака»

стар. 6

Баранавіцкі баваўняна-папяровы камбінат — прадпрыемства маладое. Тут прадуць пражу, ткуць модныя тканіны, якія ахвотна купляюць не толькі ў Савецкім Саюзе, але і ў многіх замежных краінах. А робяць іх пераважна маладыя работніцы, адну з якіх, Ваянціну МАТВЯЙЧУК, вы бачыце на гэтым здымку.

Фота Э. КАБЯКА.

— Выкананне наказаў — у руках Саветаў як органаў улады. Якая ж роля дэпутата, які атрымаў той або іншы наказ?

— Дэпутаты не толькі прымаюць рашэнні, але арганізуюць іх выкананне, кантралююць, як яны ажыццяўляюцца. Клопат аб выкананні наказаў — заканадаўча ўстаноўлены абавязак дэпутата. Канстытуцыя, закон аб статусе дэпутата прадастаўляюць яму дастаткова правоў, каб актыўна садзейнічаць выкананню волі выбаршчыкаў. Словам, ад яго энергіі, настойлівасці залежыць многае.

— А ад уплывовасці?.. У Дзяржплане я даведаўся, што яшчэ не прынята канчатковае рашэнне аб прапанове выбаршчыкаў Ганцавіцкага раёна, дзе вы баляраваліся, аб расшырэнні тут прамысловай вытворчасці. Займаючы высокую дзяржаўную пасаду ў рэспубліцы, вы, напэўна, змаглі б паскорыць рашэнне пытання?

— Усе савецкія дэпутаты працуюць на тым або іншым месцы — няхай гэта будзе дзяржаўная пасада, заводскі цэх або калгасная ферма: прафесіі дэпутата ў СССР няма. Усе дэпутаты незалежна ад займаемай пасады і звання валодаюць аднолькавымі правамі і абавязкамі. Гэтая

роўнасць гарантуецца Канстытуцыяй і падмацоўваецца шырокай публічнасцю аб дзейнасці кожнага дэпутата, яго падкантрольнасцю і падсправаздачнасцю выбаршчыкам. Дэпутат абавязаны зрабіць справаздачу (член мясцовага Савета, напрыклад, не радзей двух разоў у год) перад насельніцтвам, а таксама перад калектывамі і грамадскімі арганізацыямі, якія вылучылі яго кандыдатам, аб сваёй рабоце і рабоце Савета. Дэпутат, які не апраўдаў давер'я выбаршчыкаў, у любы час можа быць імі адазваны і заменены іншым.

Што ж датычыць прапановы жыхароў акругі, якія выбралі мяне дэпутатам, я лічу, што ў Дзяржплане прытрымліваюцца правільнага прынцыпу: сем разоў адмераць, перш чым адрэзаць. Пытанне аб будаўніцтве прамысловых прадпрыемстваў паўстала таму, што ў сувязі з ростам прадукцыйнасці працы выслабляецца значная рабочая сіла ў сельскай гаспадарцы. Зразумела жаданне жыхароў працаваць поблізу ад роднага дому. Але такі працэс характэрны для большасці раёнаў рэспублікі, а не

толькі для Ганцавіцкага. Наколькі мэтазгодна будаваць імяна тут той або іншы завод? Цяпер вядуцца датальныя разлікі, аб канчатковым рашэнні выбаршчыкі будуць інфармаваны.

— Мінным летам сесія Вярхоўнага Савета Беларусі абмярнула работу Саветаў народных дэпутатаў рэспублікі з наказаў выбаршчыкаў. Якая ацэнка гэтай работы?

— К таму часу было выканана 94 працэнты наказаў, дадзеных выбаршчыкамі дэпутатам мясцовых Саветаў у 1975 годзе і больш за палавіну — у 1977 годзе (мясцовыя органы ўлады выбіраюцца на 2,5 года). З улікам наказаў у рэспубліцы пабудаваны сотні школ і медыцынскіх устаноў, праведзена вялікая работа па аздараўленню навакольнага асяроддзя, добраўпарадкаванню гарадоў і вёсак.

— На сесіі прыводзіліся і факты негатывыя...

— Галоўная мэта абмеркавання ў тым і заключалася, каб прааналізаваць, што добра, а што дрэнна. Наказы выбаршчыкаў нараджае жыццё, якое не стаіць на месцы. Яно падказвае і шляхі ўдасканалення работы з наказаў.

Інтэрв'ю вёў
Анатоль СТУК.

БАРЫСАЎСКАЕ ШКЛО

Гістарычныя факты сведчаць: у канцы XIX стагоддзя на бераг Бярэзіны прыйшлі лесарубы. Задоўга да світання жыхароў навакольных вёсак будзіў перастук сякер, звонкі віск піл... Неўзабаве разнеслася чутка, быццам хоча тут нейкі купец шкляной справай заняцца. Потым галечка прымусіла сялян пазнаёміцца бліжэй з прадпрымальным дзялком: прыйшлі наймацца на работу. Так пачынаўся Барысаўскі шкляны...

Адраджэнне завода звязана з савецкім часам, з першымі пяцігодкамі. Потым завод перажыў страшную вайну. Давялося пачынаць амаль што занова. Ветэран-шкловыдзімальчык Анатоль Зелянеўскі ўспамінае:

— Прышоў я сюды трыццаць гадоў назад. Цяпер нават цяжка ўявіць, што стаяў на гэтым месцы толькі драўляны будынак цэха. Шкло плавілі ў адзінай ваннай печы, якая ацяплялася дроўмі або торфам, а вентыляцыя — ніякай.

Але людзі пераадолелі цяжкасці. З 1958 года прадукцыя завода экспануецца на ВДНГ СССР, паказвалася на выстаўках і кірмашах у 26 краінах свету. У 1978 годзе яе выпушчана ў 32 разы больш, чым у даваенным 1940-м. Пастаўкі ж на экспарт складаюць сёння 44 працэнты.

...Глянеш на пляцоўку, дзе працуе бригада Анатоля Зелянеўскага — залюбуешся. Рухі кожнага дакладныя, няма лішняй мітусні, непатрэбнай спешкі. Час ад часу да газавай печы падыходзіць рабочы, апускаючы ў яе доўгую трубку, каб захапіць чарговую порцыю расплаўленага шкла.

Бясформенная маса на вачах набывае абрысы будучай вазы. Даўней майстры пакідалі на вырабах сваё імя, цяпер такое не прынята. Але мне шанцуе: знаёмлюся з аўтарамі на іх рабочым месцы: Уладзімір Жаваранкаў, Анатоль Пашкоўскі, Уладзімір Пухавы — шкловыдзімальчыкі 6-га разраду.

Калектыў Барысаўскага шкловыдзімальскага стварае прыгожыя рэчы, патрэбныя усім людзям.

В. АЛЯШКЕВІЧ.

СТВАРАЛЬНАЯ СІЛА САВЕЦКАГА НАРОДА ВЫРАЗНА ПАЦВЯРДЖАЕЦА ПРЫКЛАДАМ СМАРГОНІ

АДРОДЖАНЫ З ПАПЯЛІШЧАЎ

Толькі за апошнія два гады жыхары горада атрымалі 762 добраўпарадкаваныя кватэры. З'явіліся новыя гаспадарствы, кафэ, рэстаран, мэблевы і кніжны магазіны, халадзільнік на сто тон. Гандлёвыя прадпрыемствы аснашчаны найвышэйшым абсталяваннем.

Да Вялікай Айчыннай вайны ў Смаргоні было толькі адно маленькае прамысловае прадпрыемства — прымітыўны лесопільны цэх. Цяпер у горадзе дзейнічаюць аснашчаныя найвышэйшым тэхналагічным абсталяваннем маслазавод, камбікормавы завод, ільнозавод, ліцейны завод, мэблевая фабрыка і іншыя прадпрыемствы. У горадзе 5 будаўнічых арганізацый, аўтабаза, камбінат камунальных прадпрыемстваў, чыгуначны і аўтобусны вакзалы, машынавылічальная станцыя. Каля ракі Віліі размешчана буйное вытворчае аб'яднанне Смаргоньсілікатабетон, якое пастаўляе прадукцыю многім будоўлям рэспублікі і за яе межы.

Смаргонцы ганарацца народным ансамблем песні і танца імя Агінскага, выступленні якога глядзелі не толькі працоўныя вобласці і рэспублікі. Яму апладоўравалі латышы, літоўцы, эстонцы. Ансамбль выступаў у Польскай Народнай Рэспубліцы, у ГДР, на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў і ў Зорным Гарадку.

Горад, двойчы адроджаны з попелу, расце, прыгажэе з кожным годам.

Мінулае Смаргоні багата баявымі і рэвалюцыйнымі традыцыямі. У 1900—1905 гадах тут праходзілі масавыя стачкі гарбароў, якія выступалі супраць царскага самадзяржаўя, прыгнечання і бюспраўя. У грамадзянскую вайну палкі Яна Фабрыцыуса штурмавалі тут варожыя дзоты. На Смаргоншчыне ствараў свае бессмяротныя паланэзы Міхал Агінскі, пісаў свабодалюбівыя творы Францішак Багушэвіч.

Жыхары горада і раёна свята берагуць рэвалюцыйную і культурную спадчыну і робяць усё для таго, каб пакінуць будучым пакаленням прыгожую памяць.

Мікалай ЛЯОНАУ.

НА ЗДЫМКАХ: Смаргонь, вуліца Савецкая; Смаргонскі касцёл, помнік архітэктуры XVI стагоддзя; народны цымбальны аркестр, створаны больш за трыццаць год назад, удзельнік усесаюзных і рэспубліканскіх конкурсаў.

Фота С. КРЫЦКАГА.

«Смерць шырока раскінула свае страшныя крылы над руінамі некалі квітнеючага горада Смаргонь. Голья коміны, якія адзіночна тырчаць сярод высока наваленых абломкаў, давяршаюць жудасную карціну разбурэння.

Чароды адзічэлых сабак, са збітай ад тапёклай крыві поўсцю, прагна шыраць і кучах цэгля і шчэбеню. Яны адзіныя крывыя істоты — сведкі перажытых годам жахаў. Са злым рыканнем, у смаргоньскай бойцы за знойдзены труп гэтыя сабакі знішчаюць адзін аднаго. Часта алятаюць снарады, і тады па мёртваму гораду сярод агульнага грукату кананары раскатваецца аглушальнае рэха разрываў, сатрасаючы і разбураючы ўцалелыя сцены.

І зноў бясконцы, аднастайны гул. Толькі да тысячы варонак дадалася яшчэ адна, не паспешаўша напоўніцца вадою.

На ўсё ў горадзе, рашуча на ўсё жудасны жах вайны наклаў сваю разбуральную руку».

Так пісаў пра Смаргонь рускі мастацка-літаратурны штотыднёвік «Огонек» у акавіку 1916 года ў нарысе «Мёртвы горад». Праз пяць год польскія пераісчыкі налічылі ў горадзе 154 жыхароў, да імперыялістычнай вайны ён меў ажно 16 тысяч насельніцтва.

Другая сусветная вайна таксама не бышла Смаргонь. Адступаючы, фашысты пакінулі разбурэнні ды папялішчы. Але сілаю і воляй людзей горад зноў аўставаў з попелу. Узводзіліся жыллыя амы і адміністрацыйныя будынкы, забудоўваліся і добраўпарадкоўваліся вуліцы. вёснамі маладыя дрэвы і кусты, пасажаньня кляпатлівымі рукамі гараджан, траналіся ў зялёнае ўбранне. У палісах заідзіталі кветкі.

Больш за 34 гады прайшло з часу выталаення Смаргоні ад фашысцкага наэсця. Шмат працы ўкладзена ў адрацэнне горада. Цяпер ён непазнавальны, цёрліся сляды вайны. Толькі помнікі на

брацкіх магілах нагадваюць аб страшным часе. Ля іх заўсёды кветкі. Іх прыносяць жывыя як жалобную даніну тым, хто аддаў жыццё за сённяшні дзень, хто не пачуў пераможнага салюта. Вуліцы Кастрычніцкая, Чырвонаармейская, Першмайская, Матросава, Чапаева, Якуба Коласа, Багушэвіча... Да вайны іх не было ў горадзе. Для індывідуальнай забудовы адведзен вялікі раён, у якім ужо з'явілася больш за дзесяць вуліц. І сярод іх вуліца Міру, як напамінак аб былым, сімвал мары аб будучым. Насельніцтва горада за пасляваенны перыяд павялічылася амаль у пяць разоў.

На ўсім, літаральна на ўсім ляжыць адбітак новага. Карэнна змяніліся быт і культура жыхароў Смаргоні. Бадай, цяжка знайсці сядзібу, дзе не было б фруктовага саду, ягаднікаў, кветак. Конкурс на лепшага кветавода стаў ужо традыцыйным. Штогод, вясной і восенню, праводзіцца азеляненне горада. У цэнтры яго — добры парк. Пасаджан ён пасля вайны. Побач з цэнтральным паркам абсталяван стадыён. Цяпер тут адбываюцца не толькі раённыя, але і многія абласныя спартыўныя спаборніцтвы. На ўскраінах горада закладзены два новыя паркі, абсталяваны два купальныя басейны.

У горадзе працуюць шырокаэкранны кінатэатр, 4 стацыянарныя кінаўстаноўкі і тры школьныя кінатэатры. Ёсць 4 сярэднія школы і тэхвучылішча металістаў. Пачалося будаўніцтва яшчэ адной сярэдняй школы на 1176 вучнёўскіх месц. Ёсць вячэрняя школа рабочай моладзі. 20-гадовы юбілей адзначыла дзіцячая музычная школа. Для большай выразнасці прывяду дзве лічбы. У 1947 годзе ў Смаргоні скончылі сярэдняю школу толькі 9 вучняў, а ў мінулым навучальным годзе атэстаты атрымалі 306 юнакоў і дзяўчат.

Пабудаваны ў горадзе новы быткамбінат, расшырана гарадская клініка, уведзена ў строй цэнтральная каналізацыя.

КРАНАЕ ДУШУ РОДНАЯ ПЕСНЯ

У час знаходжання ў Беларусі наша суайчынніца з Вялікабрытаніі А. АСТРАЇЦА сустрэлася з журналістам М. ГАШЫМАВІМ. Вось што яна расказала пра сваё жыццё і уражанні ад паездкі па родных мясцінах.

...І вось я зноў у роднай старане. Тады ж, больш за трыццаць год назад, развіталася з ёй і думала: напэўна, назаўсёды. Таму што падала я Бацькаўшчыну не па сваёй волі — гналі немцы. Так у семнаццаць год апынулася на чужыне. У сорак сёмым годзе пераехала ў Англію.

Ці магла я вярнуцца на Радзіму? Пытанне гэтае вырашала ўжо не я, а муж (ён памёр чатырнаццаць год назад). Як гляджу на вяртанне цяпер? Вярнулася б з ахвотай — бачу, жывуць мае землякі ў дастатку, культура, з упэўненасцю ў заўтрашнім дні. Ды і прымаўка не дарма гаворыць: дзе чалавек нарадзіўся, туды яго і цягне. Але думаю проста па-чалавечы: мне ўжо за пяцьдзесят, пачынаць новае жыццё цяжка.

А жывёце вы тут багата.

Вазьміце хаця б вёску Бяляўшчыну Ваўкавыскага раёна, дзе я была ў гасцях: і свае дамы ў людзей, і гаспадарка, адным словам, поўны дастатак.

А паглядзіце на будаўніцтва. Больш за палавіну людзей у вёсках Беларусі жывуць у новых дамах. Есць уласны дом і ў мяне ў Прэстане — набыла гадоў шэсць назад. Але каб давалася гэта зрабіць цяпер, не хапіла б сіл і сродкаў — сталі намнога даражэйшымі будаўнічыя матэрыялы. Старэйшы сын жыве ў кватэры наймадаўцы, з пячым ацяпленнем. Тым не менш за тыдзень плоціць 6—7 фунтаў.

Сама я працую прадзільшчыцай на фабрыцы ў горадзе Чарлей. Гадоў праз дзевяць пайду на пенсію. Аднак пенсію выплачваюць у Англіі толькі тым, хто ўсе гады ўносіў так званыя «стампы», гэта значыць рабіў дзяржаве пэўны грашовы адлічэнні. Іх не трэба блытаць з прафсаюзнымі ўзносамі — за членства ў

тэрд-юніёне мы плацім узносы асобна.

Як мы адпачываем? У гэтым пытанні, як кажуць, усё прадастаўлена на асабістае меркаванне. Ні прафсаюз, ні адміністрацыя не абцяжарваюць сябе клопатамі. Хочаш да мора — едзь на свае грошы, хочаш дзе ў іншым месцы правесці водпуск — разлічвай таксама на свае сродкі. Але такіх «ахвотнікаў» не многа. У санаторыях, дамах адпачынку рабочыя не бываюць — так, прынамсі, у маёй мясцовасці, на маёй рабоце. Як там у іншых месцах, не ведаю — я малапісьменная.

Вышэйшай адукацыі не атрымаў ні адзін з маіх двух сыноў.

Скажу яшчэ, што мяне ў Беларусі вельмі добра сустралялі — і маці, і сястра, і аднавяскоўцы. Дзякуй ім усім. Збіраючыся назад, я купіла некалькі грампласцінак з песнямі і музыкай — дзе б ні жыў чалавек і што б ні слухаў, душу глыбока кранае толькі родная песня.

У ЯКІХ БАРВАХ МАЛЮЕ
САВЕЦКІ ЛАД
РАДЫЁ «СВАБОДА»

ПЕРАЊЦОЎКА ПСІХАЛАГІЧНАГА РЫЗЗЯ

ПРАПАНУЕМ УВАЗЕ НАШЫХ ЧЫТАЧОЎ АРТЫКУЛ
ДОМАГА КРЫТЫКА І ЛІТАРАТУРАЗНАЎЦА УЛАДЗІМІ
ЮРЭВІЧА, ПАДРЫХТАВАНЫ БЕЛАРУСКІМ ТЭЛЕГРАФНЫМ
АГЕНЦТВАМ

Час няшчадна скасоўвае старое, выносіць на сметнік гісторыі ўсё, што замінае няспыннаму руху чалавецтва наперад. Вока замежнага гасця, які наведвае сёння беларускую вёску, спыняецца не на той старэнькай хатцы, што нейкім цудам уцалела яшчэ як музейны экспанат, як напамінак пра мінулае. Яно абавязкова заўважае, і адразу, як усё непазнавальна перайначылася. Вышыні, здабытыя Беларуссю за шэсцьдзесят гадоў яе савецкай гісторыі, усаўляюць вершам і прозай таленты, што нарадзіліся і няспынна нараджаюцца ў народзе, сведчачы пра высокую духоўнасць беларускай нацыі, пра яе маральнае здароўе.

Тым больш дзіву даешся, калі часам пачуеш у эфіры нейкі дрыготкі, вельмі ж ужо падазроны голас. Гэта радыёстанцыя «Свабода», якая заўзята пнецца пераіцоўваць палітычную старызну, спрабуе настроіць выпадковага слухача на тугу па той вёсцы, што была і больш не вернецца. Ілжывыя вешчаны ніяк не могуць пагадзіцца з тым, што савецкі селянін думае гэтак жа, як і рабочы, а вясковая гаспадыня ўвішна ўпраўляецца і з газавай плітой, і з халадзільнікам, і з электрычным прасам.

Цудоўная ява, новая рэчаіснасць складае галоўны змест твораў беларускіх пісьмнікаў. Іх чытаюць і там, за мяжой, у капіталістычным свеце. Праўда, сёй-той — тэндэнцыйна, вышукваючы ў радках і між імі думку ці толькі слова, за якія можна было б уціпацца і збудаваць недаўгавечную, але сенсацыйную версію. А сабліва стараюцца аглядальнікі памянёнай ужо радыёстанцыі «Свабода», якія пабралі сабе беларускія мянушкі, бо калі хлусіць, называючыся сапраўднымі прызвічамі тых састарэлых адшчапенцаў, што здрадзілі Радзіме, іх слухаць ніхто не будзе. Дык вось усё гэта ахвоце, розныя там рэчыцыя, суніцыя, клёнавы ды іншыя прайдзіствы, што прадаліся з усімі сваімі вантрамі замежнаму капіталу, і пыркае злой жоўцю ў эфір. Толькі поле іхняга зроку як у той свінні, што далей свайго лыча нічога не бачыць.

Заўважлі яны апублікаваную ў часопісе «Польмя» падборку вершаў пэтраўтрактаразаводцаў, што аб'яднаны вакол заводскай газеты-шматтыражкі. Але што заўважлі! Не натуральную радасць працы ў цэхах слаўтага на ўвесь свет прадпрыемства, а перш-наперш тое, што, скажам, Аляксандр Пісарык, як і Кастусь Жук, пішуць пра вёску.

Сапраўды, частка заводскіх пэтраў — выхадцы з вёскі. Натуральна і ўражанні дзяцінства — адтуль. І нічога дзіўнага, што ўсаўляюць яны прыроду той мясціны, дзе нарадзіліся, раслі, успамінаюць, як «на падворку пахне глінаю і карой сухіх арэшын», як «бестурботліва гайдаецца на ігрушыне шпакоўня».

Але ж, павытузваюшы трэбныя сабе радкі, далёкія «Свабоды» мысна не заўважылі галаса, выказанага рабочымі паэтам вельмі выразна: «Сам па крыві я — арывабяць палі з году ў Толькі мне роднаю трактарны стаўся завод».

Клопат, як відаць, аднакава вялікі ў пэтраўтрактарнаў і пра вёску, завод. І не было ніякіх стаўрабцяў вывад пра што «маладыя паэты напішуць не пра завод, а прыроду». А тое, што «штаты і дымныя коміны знякравяць» беларускую зямлю, дык з гэтым пагадзіцца. Бо сапраўды на нашых прадпрыемствах даўно ўжо няма такой рызны, як варштаты, і менш становіцца дымавага комінаў. Тут самая сучасная аўтаматызаваная тэхніка адным з надзённых клопатаў кіраўнікоў прадпрыемстваў стала ахова навакольнага асяроддзя ад забруджвання адходамі вытворчых проці.

Дарэмна рыззёўшы збіральнікі старызны, нахабна вылазяць у стараюцца ўвесці ў сваіх уяўных слухачоў, наша «вясковая рэальна-шэрага колеру, а сацыяльна-вымагае ружовага». Але назавеш шэрай тую рызнасць, дзе ад сахі, самі прымітыўнага спосабу працоўкі зямлі, куродымых хат зроблены гіганцкія у аснашчаную навейшай нікай сельскагаспадарчых вытворчасць. А сацыялістычны рэалізм нічога нікога не вымагае, бо хто карыстаецца гэтым тадам, мае ў сваёй паліцы ўсе фарбы жыцця.

У беларускай літаратуры ўвесь час з'яўляюцца твораў дзе не абмінаюцца і «нявырашаныя» праблемы, якія спаць спакойна неюць супрацоўнікам радыёстанцыі «Свабода». Было вучонаму-эканамісту М. Пракапенку за «крутыя» «Літаратура і мастацтва» звярнуць увагу на тое, што ў нас не ўсюды распрацаваны сістэма правільных адносін паміж матэрыяльным і маральным, як «бодны» каментаратар з чужага голасу робіць глыбокі думны вывад: вясковы працоўнікам трэба плаціць за іхнюю працу, яны маглі жыць лепш, называць шэрае ружовае.

Во куды заехаў! Але калгаснікі самі ўстанаўлююць памер аплаты сваёй працы, іх заробтак рэальна, а няпрошана «добразычліўцы» гэтага хочуць прыкмычаць. Тым, каб у гэтым пераіцоўка, варта павываць любым вясковым домаладарускай зямля, вёска тыя сёння, каб маляваць шэрай фарбай. Савецкі лянці не мае патрэбы ў жой спагадзе. Пра гэта раша гаварыла на нядаўным пленуме творчых саюзаў Мінску, што адбыўся ў гонар юбілею БССР і ў адзначэнне палескага каляна «Беларусь» Н. Драчэнкі: «Няма таго Палесся, —

Нядаўна ў месцы размяшчэння гвардзейскай мотастралковай Рагачоўскай Чырванасцяжнай ордэна Суворова і Кутузава дывізіі імя Вяроўнага Савета Беларускай ССР узведзен мемарыяльны комплекс «Баявая слава дывізіі». НА ЗДЫМКУ: манумент героям.

КОМУ НУЖЕН МИФ О «СОВЕТСКОЙ УГРОЗЕ»

Чтобы оправдать политику гонки вооружений, реакционные силы стран НАТО не стесняются в средствах и даже не особенно заботятся об элементарной логике. Когда им нужно добиться новых кредитов на вооружения, они пугают парламентариев и общественность ростом советской мощи, «советской военной угрозой». Когда же следует показать избирателям свою «заботу» об обороне — не скупаются на заявления о «превосходстве Запада». Так миф о «советской военной угрозе» выполняет вполне определенную социальную функцию, реализация которой лежит в русле классовых интересов монополистической буржуазии, заправил военно-промышленного комплекса. Эта функция реализуется по ряду направлений.

Прежде всего, миф о «советской военной угрозе» нужен монополиям, империалистической верхушке для сохранения сверхприбылей. Гонка вооружений — перманентное «эльдорато» военно-промышленного комплекса, несмотря на то, что его действия равносильны прямому социальному грабежу своей страны (да и не только своей). Беспрецедентный рост военного бюджета США, который, как предполагается, в будущем году достигнет астрономической суммы 130 миллиардов долларов, обеспечивает прежде всего баснословные барыши фирмам, специализирующимся на создании нового вооружения.

Сейчас, когда на Западе

развернута очередная шумиха о росте «советской военной угрозы», в американской, английской, западногерманской печати настойчиво подчеркивается, что США, дескать, отстают от СССР по количеству танков, артиллерии, подводных лодок, ракет. Эти надуманные выкладки подаются с единственной целью побудить парламенты, правительства пойти на еще более крупные расходы. К сожалению, пока миф о «советской угрозе» «работает» почти безотказно, способствуя материальной подготовке войны.

Далее. Спекуляция на мифе о «советской военной угрозе» позволяет реакционным кругам вести наступление на права трудящихся, ограничивать буржуазные демократические свободы, усиливать антикоммунистическую пропаганду. Если сделать ретроспективный взгляд в историю нашего века, то нетрудно убедиться, что фашистские режимы, тоталитарные государства и системы возникали, как правило, прикрываясь лживой завесой о «красной», «советской опасности», объясняя свои античеловеческие акции объективной «необходимостью» поставить преграды мировому коммунизму. В наши дни антисоветизм стал более гибким, изощренным, но его реакционная социальная направленность против прогрессивных сил капиталистических стран осталась прежней.

Наконец, миф о «советской военной угрозе» используется и для того, чтобы изменить складывающуюся междуна-

родную обстановку, межгосударственные отношения к выгоде военно-промышленного комплекса.

В то же время ссылки на «военную опасность» со стороны Советского Союза, мирового социализма представляются абсолютно иллюзорными, если вдуматься в существующее ныне положение вещей. Мировая социалистическая система, достигнув большей, чем когда бы то ни было, мощи, потеснив по многим пунктам с высот мирового влияния империализм, вместо «расширения экспансии» (что всегда приписывают Советскому Союзу его недруги) все свое влияние обратила на «мирное наступление». В констатации этого принципиально важного положения выражается не только миролюбивая сущность социализма, его оптимистическая уверенность в том, что он и в мирном соревновании в конце концов одержит победу, но и еще раз вскрывается полная несостоятельность старого антикоммунистического штампа о «советской военной угрозе». Миф о «советской военной угрозе» является ныне одним из главных средств, с помощью которого противники разрядки хотели бы возложить ответственность на Советский Союз, другие социалистические страны за ухудшение международной обстановки и одновременно оправдать рост милитаризма в капиталистических странах — главной угрозы миру и безопасности народов.

Дмитрий ВОЛКОГОНОВ.

зала карэнная паляшучка з вышэйшай адукацыяй, — калі чалавек не мог даехаць да бальніцы, калі ён дзяцей не мог у школу выправіць. І трэба было за многія вёрсты плыць на лодцы і па соль, і па хлеб. Усё гэта ў мінулым».

Хаўтуры па тым мінулым Палессі, па гаротнай цераспалоснай Беларусі і спраўляе ледзь не штодня радыёстанцыя «Свабода». Чапляючыся, як той п'яны за плот, за кожнае слова ў нашым друку, яна выварочвае яго на другі бок. Ды надта ўжо ахвочая даваць парады беларускім пісьменнікам — пра што і як пісаць, называючы гэта «сапраўднай свабодой», якой, бачыце, наша літаратура не мае. Так і гугнявіць на «собскай» мове: «няхай Шамякін або Навуменка напишуць раман ці апавесць пра сённяшняе сяло, напишуць праўду. Цікава было б паглядзець, ці карыстаўся б папулярнасцю гэты твор вясковай прозы».

А яны нібы і не пішуць, нібы і не карыстаюцца шырокай папулярнасцю іх востраканфліктных твораў. У таго ж Навуменкі напісана апавесць «Развітанне ў Кавальцах», дзе паказаны і нядбайства, і абыякавасць некаторых абыяцеляў да новага ў жыцці. Шамякін жа завяршыў новы раман «Вазьму твой боль», у цэнтры якога сельскія механізатары, што смела выкрываюць і безгаспадарчасць, і бюракратызм, і чэрствасць некаторых пасадавых асоб — адным словам, усё, што яшчэ здараецца ў нашым жыцці і часам, як тая хмурынка на небасхіле, на якоесці імгненне заслоніць сонца ды сплыве адразу. «Кнігі, — як сказаў у адным нядаўнім інтэрв'ю І. Шамякін, — і пішуцца для таго, каб харашэлі людзі».

І ў апавесці «Цвіце груша на Палессі», напісанай маладым аўтарам Віктарам Казько, не абмінуты шмат якія складанасці жыцця сённяшняга працаўніка беларускай вёскі. Праз якія тры тыдні пасля той перадачы, дзе каменціраваўся круглы стол «ЛіМа» пра вясковую тэму ў беларускай прозе, «Свабода» адзначае як вялікую заслугу В. Казько тое, што ў «Цвіце груша на Палессі» аўтар застаецца самастойным і незалежным у сваім асэнсаванні сучаснай савецкай рэчаіснасці».

Вось тут і стачы канцы з канцамі. То сацыялістычны рэалізм вымагае аднаго, ружовага, колеру, то малады беларускі пісьменнік, які карыстаецца гэтым метадам, выглядае «самастойным і незалежным». Сапраўды ж, у хлусні ногі кароткія. Як ні круці, як ні вярці, а прыходзіцца прызнаваць сапраўднае становішча рэчаў у беларускай літаратуры. А яна ў апошні час усё больш пільна ўглядаецца ў духоўны свет савецкага чалавека, які багаче ўсебакова, робіць у сваёй штодзённасці сапраўды цудоўныя справы. Геройка мірнага жыцця, яго супярэчнасці і калізіі — самае спрыяльнае поле для асветы літаратуры. І яна гэта робіць, не звачаючы на чужыя парадныя званкі, а так, як падказвае кожнаму з пісьменнікаў яго найвышэйшае сумленне. Пераніцоўка ж палітычных рызмаў ануцінікамі з радыёстанцыі «Свабода» лішні раз пацвярджае, што перабольшанне замшлых традыцый, ідэалізацыя патрыярхальшчыны — справа рук буржуазных нацыяналістаў, якія ўжо даўно палітычна збанкрутавалі і па-халуйску служыць імперыялізму.

Уладзімір ЮРЭВІЧ.

«Голас Радзімы»

№ 6 (1576), 1979 г.

На просторах Родины

Необъятны просторы нашей Родины, несметны ее богатства. На суровой Камчатке, где тундра и вечный холод, живут коряки, испокон века пасущие оленьи стада. Каждый год они продают государству десятки тысяч тонн оленьего мяса. На снимке вы видите Ивана ЛИЧИ-

НОВА — лучшего оленевода совхоза «Паланский» со своим стадом. Коми автономная республика в европейской части страны славится безбрежными лесами. Здесь на лесозаготовках трудятся не только коми или русские, но и болгары — по согла-

шению с СССР Болгария заготавливает в местных леспромпхозах древесину для своего народного хозяйства. На снимке (справа) показана вывозка леса в Ертомском леспромпхозе, входящем в советско-болгарское объединение «Мезеньлес». Узбекистан же славится не

только хлопком, но и самобытным искусством. Этот самодеятельный ансамбль, называемый «Лола», — по-русски означает «Тюльпан» — создан в поселке Галаасия Бухарского района. Фотохроника ТАСС.

ПРЕЖДЕ ЧЕМ ВЫНОСИТЬ ПРИГОВОР ЧУЖОЙ СВОБОДЕ, НУЖНО ЗНАТЬ, О ЧЕМ ИДЕТ РЕЧЬ

ГДЕ ЖЕ ИСТИНА?

На страницах западной печати в последнее время часто мелькает слово «свобода». Пишут, например, что в социалистических странах ее нет. Западногерманский журнал «Квик» опубликовал даже в подтверждение документальную фотографию: толпа молодых людей, на которых направлены штыки. Из подписи следовало, что события происходят в ГДР, «где штыки советских оккупационных властей гонят безоружных людей на рабочие места». Правда, потом выяснилось, что штыки на фото не советские, а американские, и дело происходит не в ГДР, а в ФРГ...

Опасность обмана в такой деликатной и острой области человеческих отношений, как права личности, может подстергать на каждом шагу. Поэтому ясно, что, прежде чем выносить приговор чужой свободе, нужно знать, о чем идет речь.

В статье 50 новой Советской Конституции записано: «В соответствии с интересами народа и в целях укрепления и развития социалистического строя гражданам СССР гарантируются свободы: слова, печати, собраний, митингов, уличных шествий и демонстраций».

Осуществление этих политических свобод обеспечивается предоставлением трудящимся и их организациям общественных зданий, улиц и площадей, широким распространением информации, возможностью использования печати, телевидения и радио».

Что это значит? Почему

* Интервью Леонида Лазарева подготовлено для книги «Конституция СССР гарантирует», которая выходит в Издательстве АПН.

советские граждане имеют, например, право на собрания, но «в соответствии с интересами народа и в целях укрепления и развития социалистического строя», как уточняет та же статья Конституции?

На вопросы корреспондента АПН отвечает Леонид ЛАЗАРЕВ, старший научный сотрудник Всесоюзного научно-исследовательского института советского законодательства Министерства юстиции СССР*.

— Напомню статью 21 международного Пакта о гражданских и политических правах: «Признается право на мирные собрания. Пользование этим правом не подлежит никаким ограничениям, кроме тех, которые налагаются в соответствии с законом и которые необходимы в демократическом обществе в интересах государственной безопасности, общественного порядка, охраны здоровья и нравственности населения или защиты прав и свобод других лиц».

Нетрудно увидеть, что формулировка, принятая в нашей Конституции, несколько не противоречит этому документу.

— Совершенно ясно, что никакое демократическое государство не допустит использования политических свобод для подрыва и государственной безопасности, и общественного порядка. Но почему в Пакте, который вы цитировали, говорится об ограничениях, связанных с защитой прав и свобод других лиц, а в Советской Конституции речь идет о соответствии этих прав интересам народа в целях укрепления социалистического строя?

— Практически наша фор-

мулировка уточняет первую применительно к социалистическому строю. Наш народ выбрал социализм и не собирается отказываться от этого выбора. Любое посягательство на социалистические завоевания нельзя поэтому рассматривать иначе как нарушение сознательно выраженной воли подавляющего большинства населения. Разрешить такие посягательства значило бы ущемить права и свободы миллионов людей ради считанных единиц. Мы считаем это несправедливым.

— Приведите, пожалуйста, пример, из которого было бы ясно, чем советский подход отличается от буржуазного.

— Примеров сколько угодно. Власть Великобритании не запрещает демонстрации расистов, требующих изгнания иммигрантов. В ФРГ полиция охраняет сборища бывших эсэсовцев. В США легально действуют откровенно фашистские организации... Запретить их, считают наши оппоненты, — значит нарушить политические свободы. Наша точка зрения прямо противоположна: признание права расистов на публичное выражение своей позиции — это ущемление прав и достоинства иммигрантов; признание законности эсэсовцев и нацистских манифестаций — это оскорбление памяти миллионов жертв и вызов демократии вообще, которую фашисты принципиально отвергают.

— Иными словами, подлинная демократия не только разрешает, но и запрещает?

— Совершенно верно. Любая демократия что-то запрещает. Вопрос о том, что именно запрещает и для чего. Наша Конституция уточняет:

политические свободы советским гражданам гарантируются «в соответствии с интересами народа и в целях укрепления и развития социалистического строя».

Напомню также заключительную часть статьи 39 Конституции: «Использование гражданами прав и свобод не должно наносить ущерб интересам общества и государства, правам других граждан».

— На Западе иногда считают, что эти ограничения слишком общие и в конкретных случаях могут толковаться произвольно...

— Конституция как Основной Закон государства не может все конкретизировать и предусмотреть все возможные ситуации. Она формулирует принципы, из которых должны исходить все — и законодатели, и исполнители. Поэтому упрек «слишком общие формулировки» безоснователен.

Теперь насчет произвольных толкований. С ними, действительно, приходится иметь дело, но только там, где есть классы и социальные группы с несовместимыми интересами. Примеров сколько угодно в практике буржуазных государств. У нас антагонизма интересов нет. Нет поэтому и объективных причин для возникновения произвольных толкований Конституции. Строительство коммунистического общества неразрывно связано с расширением демократии. Чем полнее и активнее граждане пользуются предоставленными им правами и свободами, тем лучше. У государства нет никаких побудительных мотивов их ограничивать.

АПН.

ПОДЗВІГ МАСТАКА

ГЭТЫ ўражваючы ўяўленне кожнага глядача аўтапартрэт мастака сціпла размешчаны самым апошнім у радзе не зусім звычайнай экспазіцыі палотнаў. Знешне, магчыма, ён нават самы някідкі, пазбаўлены самай нязначнай мастакоўскай, аўтарскай прэтэнзіі. І падпісаны ён вельмі лаканічна — «Вязень 32 815».

Ён узрушвае, гэты партрэт. Чым больш стаіш перад ім, тым больш пранікаешся глыбінёй мастакоўскай задумкі, пачынаеш разумець, што гэта — не проста аўтапартрэт, гэта — абагульнены вобраз чалавека, барацьбіта-антыфашыста, які трапіў у выключна складаную, трагічную сітуацыю, не зломленага, не пераможанага. Паласатая роба, такі ж паласаты берэт на стрыжанай галаве, нерухомы позірк, накіраваны ўніз і ўбок. Міжволі пачынаеш звяртаць увагу на рукі-плечы, заўважаеш, як моцна сціснуты кулак, у якіх тояцца і пратэст, і гнеў, і сіла.

Вядома, многія глядачы, знаёмыя з выяўленчым мастацтвам Беларусі, угадваюць у гэтай зморанай, але поўнай напружанай выбуховай сілы фігуры драматычнае мінулае аднаго з выдатных майстроў пэндзля нашай краіны, народнага мастака СССР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў Міхаіла Андрэвіча Савіцкага.

Так, не кожнаму падзена вынесці тое, што выпала на долю Савіцкага... Бой ля Херсанскага маяка, бой да апошняга патрона, палон... Некалькі год, праведзеных у месцах, якія нельга параўнаць нават з лэглам. Некалькі ўцёкаў з канцлагаў. Бухенвальд, страшны шталаг нумар 326, лагер смерці «Кравінкі». Дахаў. ...Пасля вызвалення Дахаў знайшлі яго ўжо непрытомным у тыфозным бараку. Было яму ў той час усяго толькі дваццаць тры гады. Там, дзе ён быў, загінулі мільёны людзей. Удалелі нямногія, у тым ліку і ён. Відаць, сам лёс збярог яго для таго, каб ён змог расказаць пра тое, што такое фашызм.

У свеце выяўленчага мастацтва прынята прасочваць выток і называць папярэднікаў, тых, хто ў гады вучнёўства ўласным прыкладам дапамог будучаму майстру выпрацаваць пачаткі майстэрства, знайсці сябе. Гэтую звычайную ў падобных выпадках спасылку мне цяжка зрабіць цяпер у адносінах да Міхаіла Савіцкага, настолькі ён з самага пачатку сваіх творчых пошукаў ні на кога не падобны, настолькі самабытны, ён увесь «выйшаў з самога сябе», свайго таленту і... са свайго гераічнага і трагічнага мінулага — з вайны.

Мы, удзельнікі вайны, ведаем, што такое Бухенвальд і Дахаў, уяўляем, што значыць чатыры разы ўцякаць з лагераў смерці і чатыры разы быць злоўленым і зноў вернутым туды, дзе дзень і ноч дымлі печы крэматорыяў. Напэўна, воль усе гэты разам узятая і дало яму права на той аўтапартрэт.

Яго поспех у жывапісе звязваюць з бліскучай работай на тэму партызанскай Беларусі, з «Партызанскай мадоннай», якая ўпершыню з'явілася на выстаўцы адзінаццаць гадоў назад і стала цяпер не менш славутай, чым самыя славутыя яе папярэдніцы.

За «Партызанскай мадоннай» з'явіліся, магчыма, менш вядомыя, але не менш бліскучыя «Віцебскія вароты», «Пакаранне», «Поле», напісаныя на бесмяротную тэму ўсенароднага подзвігу ў гады мінулай вайны.

Натура выключна неспа-

койная і шукальная, ён не мог не прыслухацца да ўладнага клічу ўласнага вопыту, у якім самым непасрэдным чынам пераплалася драматычнае з гераічным. Узмацнелы талент, які атрымаў народнае прызнанне і падтрымку (а колькі спрачаліся ў пачатку яго творчасці пра яго першыя работы!), дазваляў справіцца з самымі дзёркімі задумамі.

І вось каля чатырох год назад пачалася яго сапраўды тытанічная работа над серыяй палотнаў-дакументаў, бялітасных выкрыванняў крывавых злачынстваў гітлераўскага фашызму. Іх — дзесяць, цяпер яны экспануюцца на выстаўцы, прысвечанай 60-годдзю ўтварэння Беларускай

выдумаць, ні спісаць — ні адзін натуршчык нашага часу не можа паслужыць ім мадэллю. Усе гэта трэба вынесці «адтуль», адкуль вынес іх мастак.

Амаль усе карціны гэтай незвычайнай серыі, за некаторым выключэннем, будуць на рэзка акрэсленым кантрасце добра і зла, высокага і нізкага, бесмяротнага, нягледзячы на пакаранне смерцю, і ўжо асуджанага на гібель, нягледзячы на ўнушальную ваенную сілу, калочы дрот і аўчарак — усяго, чым спрабаваў адтэрмінаваць свой непазбежны крах гітлераўскі фашызм.

Так, ён быў тады яшчэ дужы, гэты рэжым, і трымаў у пакоры мільёны бяззброй-

клікаецца з падобнай тэмай, многія стагоддзі натхняўшай мастакоў мінулага. Гэта таксама распяцце, але не на традыцыйным драўляным крыжы, а на металічных, як і ёсць у XX стагоддзі, кратах канцлагера Этарсберг, і на грудзях распятага выразанага катамі ззяе пяцікутная зорка. Абяскуроўленае, васкавое цела яго ўражвае, — яно вынік фашысцкага варварства, і ў той жа час — увасабленне бязмежнай чалавечай духоўнасці, калі цела ўжо зрабіла сваё, затое дух, воля накіраваны ў такія вышні чалавечага быцця, дзе яны ўжо непадладны варогу.

Калі гаварыць аб славурых папярэдніках такога роду жывапісу, напэўна, можна было б назваць самыя вядомыя імёны мінулага, але наўрад ці ў гэтым ёсць патрэба. Не паўтараючы нікога з іх, гэта палатно нашага сучасніка дастойна папаўняе бесмяротны іх пералік.

Нельга не прызнаць тут, што сам па сабе зусім правамерны метада прамога кантрасу ў адлюстраванні такіх паняццяў, як зло і добро, паставіў перад мастаком шэраг цяжкасцей чыста жывапісных, справіцца з якімі мог толькі стале таленавіты майстар. Целы дзяўчат, якія свецяцца янтаром, і глухая чарната эсэсаўскай уніформы, высакародныя рысы жаночых твараў і пажадлівых, у вядомай ступені утрывання фігуры катаў і наглядальнікаў падпарадкаваны адзінай пластыцы, аб'яднаны адзінаствам каларыту.

Трэба аддаць належнае мастаку, які амаль усюды ўмела пазбягае ўзнікаючай у такіх выпадках дысгармоніі, цёмна-залацісты каларыт яго лепшых работ бездакорны і ўспрымаецца як адзіна магчымы для данай задумкі, дзе зусім ненаатуральнай была б любая квяцістасць. Каларыстычнае майстэрства мастака часам настолькі дасканалае, што амаль раствараецца ў месце, — ці не гэта вышэйшая ступень жывапіснага майстэрства!

Творчасць Міхаіла Савіцкага за апошнія дзесяцігоддзе ў каторы раз з усёй відавочнасцю пацвярджае тую бясспрэчную ісціну, што сапраўднае мастацтва натхняецца перш за ўсё высокай ідэяй, для ўвасаблення якой, акрамя майстэрства, патрабуецца таксама асабісты пачатак. Без асобы мастака, яго характару і біяграфіі, яго грамадзянскасці, ідэалаў і прынцыпаў нават пры самым вытанчаным валоданні пэндзлем мастацтва не можа ўзняцца высока і доўга жыць у чалавечых душах. Напэўна, толькі тое значна і бясспрэчна, што выпактавана і аплачана потам і крывёю...

Такім чынам, дзесяць вялікіх палотнаў, створаных за ніпоўныя чатыры гады, кожнае з якіх — твор высокага майстэрства і ў той жа час дакумент эпохі. Каб стварыць іх, безумоўна, неабходны незвычайны талент, але не менш патрэбна была рэдка апантанасць. Абпаленая памяць мастака, свядомасць абавязку выжываць у адносінах да мільёнаў загінуўшых, пачуццё адказнасці перад будучым унушылі, далі яму права на подзвіг, магчыма, іншага роду, чым тыя, якія здзяйсняліся ў гады вайны, але ад таго не менш самаадданы. Магчыма, нават дарэчы назваць яго мастакоўскім подзвігам, у даным выпадку празмерным гэта не будзе.

Васіль БЫКАЎ.

Ад рэдакцыі. Рэпрадукцыя асобных работ Міхаіла Савіцкага з серыі «Лічы на сэрцы» мы змесцім у наступным нумары «Голасу Радзімы».

У Гродзенскім абласным рускім драматычным тэатры адбылася прэм'ера гістарычнай драмы А. Петрашкевіча «Францыск Скарына», у якой расказваецца аб жыцці першадрукара і беларускага вучонага. Спектакль пастаўлен Галаткіным рэжысёрам тэатра У. Караткевічам. НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

БЫЦЦАМ СВЕЦІЦЬ СОНЦА Ў ХАЦЕ

Яшчэ летась убачыла я ў адной хаце дзівосны дыван. Ён вісеў над ложкам, заваленым гарой падушак, і пераліваўся ўсім колерамі вясёлкі — бліскучы, яркі, невядома як і чаго зроблены. Гаспадыня расказала пра майстрыху з вёскі Рухава, якая стварыла гэты дыван.

...Гадоў трынаццаць назад тое было. Муж Кацярыны Рускавіч гасціў на Любаньшчыне і ўбачыў там дзіўны дыван. Думаў, што вытканы, але ж не. Аказалася, што саломкі зроблены. Не павяржы, што такое хараво з саломы можна стварыць. Прыехаў ды і расхваліў жонцы, Кацярына, першая на ўсёй вёсцы ўмеліца ткаць, вязаць вышываць, падахвоціла Надзею Пілюк.

— Давай і мы навучымся! Доўгімі зімовымі вечарамі выразалі яны з саломкі кветкі на каленях стаялі над чорным палатном, разасланым на падлозе. Але справа ішла туды.

Цяпер Надзея ведае, у якую пару трэба нарыхтоўваць саломку. Ды не ўсякую, а ячменную ці аўсяную. Сушыць яе, а потым фарбуе. Фарбы падбірае такія, што зірнеш — і быццам сонца свеціць і музыка грае. Саломку яна разразае ў разой колкі адправаваўшы прыклеівае на паперу роўненька, адна за адной. Клей не той, што ў магазіне прадаецца. Варыць яго з мукі вышэйшага гатунку. А з той паперы, на якой наклеена саломка, выразаюцца кветкі рознай формы і колераў. І ў гэты потым прыклеіваецца дивна чорнага палатна. Не пазіраю ні на якія эскізы — дае волю фантазіі. Робіць Надзея акіяратна, каб нідзе кропелькі клею не капнула на палатно, бо тады ўся работа сапсавана.

А калі дыван гатовы, пакрывае кветкі лакам.

Расхваліў Рухаве суседніцы самабытныя дываны. Паўшла пра іх чутка і ў іншыя вёскі. У Палажэвічах, Глядавічах, у Салігорску і ў Мінску ўпрыгожваюць кватэры рухавіцкімі дыванамі Надзеі Пілюк.

Нікому яна не адмаляе закахана. Дачка жыве ў Барысаві, працуе ў мастацкай вучыльніцы. Адночы прыхаля ды кажа:

— Мамачка, як убачыла твой дыван у мяне, дык адразу ў наш музей забрала.

М. РУСАКОВА.

У трэцім нумары папулярнага польскага штотыднёвіка «Палітыка» апублікавана серыя інтэрв'ю з віднымі прадстаўнікамі савецкага мастацтва. Сярод вядомых імён — Міхаіл Савіцкі, беларускі жывапісец, народны мастак СССР.

Міхаіл САВІЦКІ: Які след пакінуў у маёй творчасці мінулы год!

Серыя антыфашысцкіх карцін — вось плён года. Намалюваў дзесяць палотнаў. І хаця маю намер дадаць да іх яшчэ колькі, мяркую, што асноўная ідэя знайшла сваё адлюстраванне.

Вось пра што я думаю. Хаця гэта цяжка вытлумачыць, але на свеце яшчэ існуюць сілы, якія імкнуцца пераканаць людзей, што гітлераўскія канцлагеры адышлі ў гісторыю і не варта пра іх успамінаць. На Захадзе ёсць пісьменнікі, журналісты і палітыкі, якія ўсялякімі спосабамі хацелі б абаліць і апраўдаць фашызм. І ў той жа час сэрцы простых людзей перапаўняе трывога за лёс нашай планеты і яе найдаражэйшыя скары — чалавек.

Трывога павінна нарадзіць дзеянне. Кожны з нас адказны за будучыню. Адчуваючы гэтую адказнасць, я не магу, не маю права маўчаць. Я быў сведкам жудасных злачынстваў супраць чалавецтва, якія здзяйсняліся ў нашым дваццатым стагоддзі. Трэба гаварыць уголос аб гэтых злачынствах і выкрываць іх сутнасць. Абавязкова трэба!

Я пачаў маляваць серыю карцін пра гітлераўскія канцлагеры, каб хоць у абагульненнай форме паказаць тое, пра што ведаю не па апісанню, не з архіўных дакументаў, а спазнаў і перанёс сам.

Я імкнуся, каб мае карціны ўздзейнічалі на глядача актыўна і эмацыянальна, каб людзі разам са мной перажывалі тое, што адлюстравана ў карціне, і падтрымалі мой пратэст супраць знішчэння чалавека — таго знішчэння, якое нёс фашызм у час вайны. У кожным палатне мне хацелася агіднай мярзотнасці катаў проціпаставіць чалавечую прыгажосць. Знішчаючы людзей у фізічным сэнсе, гітлераўцы хацелі даказаць, што чалавек — гэта нішто, што чарвяк на дарозе мае большае права на жыццё, чым чалавек. Але я пераканаўся, што ў жыцці ёсць штосьці, над чым і фашызм не мае ўлады. Гэта — сіла людскага духу. І менавіта мае карціны павінны пераканаць глядача, якая вялікая гэта сіла, якая жывучая, калі нават фашысцкая пякельная машына не змагла яе задушыць. Я шчыра веру ў прыгажосць і дабрату, наперакор сілам зла, веру ў моц людскага розуму на нашай сённяшняй планеце!

Я шчаслівы, што з'яўляюся часцінкай савецкага народа, які заўсёды быў на першай лініі палітычнай і ідэалагічнай барацьбы з імлітарызмам, агрэсіяй і насілле. Ад мастацтва трэба вымагаць актыўнасці ў свярджэнні гуманізму, высакародных грамадзянскіх ідэалаў, высокіх маральных якасцей, права на жыццё, на мір. Гэта — мае глыбокае перакананне!

ССР і Кампартыі рэспублікі. Павінен сказаць, што карціны гэтыя — не лёгкае і не простае відовішча. А колькі ж каштавала мастаку стварыць іх!

...Перад намі праходзіць у маляўнічых фарбах (як недарэчы гэтыя словы!) увесь жах гітлераўскіх лагераў смерці, няспынная барацьба высокай чалавечнасці з фашызмам, развенчванне канікальскай сутнасці фашызму і няспына свярджанне вышняй камуністычнага ідэала, высокая мараль і партыйнасць.

Пафасам гэтай барацьбы напоўнены твары і фігуры вязняў, якія сплятаюцца ў вар'яцкую вертыкаль уцёку («Уцёкі») цераз плот з калочага дроту, па якім ідзе электрычны ток. Так, іх парыў асуджаны, мы гэта разумеем: на вышках ужо працуюць кулямёты, і акрываўленыя целы падаюць з дроту на ўтапаную зямлю лагера. Але гэта яшчэ не фінал, гэта толькі маленькі «эпізод» у доўгім і гераічным ланцугу Супраціўлення.

І вось другая карціна — нацыянальная група вязняў каля самаробнага радыёперадатчыка, заземленага ў ядро з вадой («SOS»). Твары, якія немагчыма забыць. Такія заостраныя профілі, патыліцы, вочы немагчыма ні

ных, раздзетых, распятых. Многіх ён ужо закатаваў і ўзвёў вялізныя штабелі з прыгожых маладых целаў перад спальваннем («Танец з факеламі»), ён яшчэ скрупулёзна адбіраў «лепшыя» экзэмпляры з новапрыбыўшых для сваіх варварскіх медыцынскіх эксперыментаў («Адбор») і паліў на кастрах няскораных («Спяваюць камуністы»), але сам ён ужо агнізаваў.

З АСТАЮЧЫСЯ строгім рэалістам і дакладным псіхалагам, Савіцкі ў той жа час узнімаецца да высокай сімволікі. Незвычайна ёмістая і шматзначная ступень яго абагульненняў. Знясіленыя твары вязняў, як гэта было ў сапраўднасці, амаль пазбаўлены індывідуальных рыс, яны па-за ўзростам, па-за нацыянальнасцю. І ў гэтым іх абагульненні тоіцца высокі сэнс. У аснове мастацкай ідэі — барацьба супраць бесчалавечнасці. Савіцкі і тут, у гэтым цыкле, стварае яшчэ адну — лагерную мадонну. Яна так і называецца «Мадонна Біркенаў». Гэта фігура прыгожай жанчыны з дзіцем, якая трагічна ўзнялася над трубой лагернага крэматорыя.

Такой жа высокай сімволікай напоўнена другая работа, якая ўжо сваёй назвай пера-

ДАРОГАЮ ЖЫЦЦЯ ЦЁТКІ

Азіраючыся на пройдзеныя родным народам шлях да нацыянальнага самавызначэння і сацыяльнага сцвярдзення, мы гарымся тым, што ва ўсе часы ў авангардзе барацьбы за будучыню стаялі людзі-тытаны, увасобіўшыя ў сабе таленавітасць з глыбокім разуменнем гістарычных задач.

Святло, запаленае справамі падзвіжнікаў, вабіла да сябе ўсіх тых, хто хацеў «людзьмі звацца». Цяплінь яго сагравае і сёння нашы сэрцы. Узорам мужнасці, душэўнай стойкасці, чалавечнасці застаюцца Каліноўскі і Багдановіч, Багушэвіч і Дунін-Марцінкевіч... І сярод іх Алаіза Пашкевіч — змагарка, грамадскі дзеяч, што ўвайшла ў гісторыю беларускага народа як Цётка.

Значнасьць таго, што здзейсніла яна, раскрылася толькі ў апошні час, асабліва напярэдадні стагоддзя з дня яе нараджэння, якое па рашэнню ЮНЕСКО ў 1976 годзе адзначалася ва ўсім свеце. Выйшла найбольш поўнае «Выбранае» паэтэсы, у Саюзе мастакоў БССР была арганізавана выстаўка твораў, прысвечаных Цётцы, паўсюдна адбыліся вечары і канферэнцыі. Свята паэзіі было наладжана на радзіме Цёткі, у вёсцы Стары Двор Шчучынскага раёна.

Мы шмат даведаліся пра жыццё і дзейнасць слаўнай дачкі беларускага народа, і ў першую чаргу дзякуючы пісьменніцы Лідзіі Арабей, аўтара манаграфіі «Цётка (Алаіза Пашкевіч). Крытыка-біяграфічны нарыс», аповесці «На струнах буры». Зараз яе кніга «Стану песняй» папоўніла серыю «Слава твая, Беларусь!», якую выпускае рэспубліканскае выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Дваццаць пяць гадоў ішла аўтар сцэжкамі Цёткі, якая па сутнасці і значнасці таленту свайго смела можа параўноўвацца з тытанамі эпохі Адраджэння. «Паэтэса-рэвалюцыянерка, асветніца, настаўніца, рэдактар, публіцыст, вучоны, арыстак, медыцынскі работнік» — такой была яна, Алаіза Пашкевіч, такой і засталася ў памяці народа.

Перад намі — кніга-споведзь, кніга-роздум, са старонак якой выліваецца асабістая працулая любоў да Цёткі, у якой страсная публіцыстычнасць, канкрэтна-гістарычны аналіз многіх твораў вельмі добра спалучаюцца з цёплай лірычнасцю, задушэўнасцю. Пейзажы Шчучыншчыны, пададзеныя мякка, пластычна, настрайваюць на жаданне яшчэ раз нагадаць у памяці радкі вершаў Цёткі, адчуць іх неўтаймаваную сілу.

І ўсё ж перад намі не белетрызаваная біяграфія паэтэсы і нават не нарыс яе творчасці. Таму апраўданы шматлікія вытрымкі з дакументаў, якія выкарыстоўвае і прыводзіць Л. Арабей, успаміны тых, хто ведаў яе (мужа С. Кайрыса, сябровак Ю. Білюнас, М. Пясецкай-Шлапялене, сястры К. Пашкевіч і некаторых іншых), сведчанні тагачаснага друку, пісьмы самой Цёткі і, вядома, урыўкі з многіх яе твораў.

Прывабны вобраз Цёткі-чалавека: «трымаючыся размоўнай беларускай манеры, яна ўсім знаёмым казалася «ты», мужчын называла «дзядзькамі», была вельмі простая ў абыходжанні, дзялілася са сваімі сябрамі апошнім кавалкам хлеба, а калі трэба было, то, ратуючы іх, падстаўляла сваю галаву». Вобраз гэты добра дапаўняецца тымі рысамі, якія сведчаць аб яе рэвалюцыйнай апантанасці, вярнасці грамадзянскаму абавязку: стойкасць, страснасць, мужнасць і гераізм, адданасць агульнай справе.

Бачым мы і Цётку-паэтэсу, чытаем пра яе як рэдактара і выдаўца, здзіўляемся яе дасведчанасці ў галіне медыцыны, тэатра. І ўсё гэта падаецца аўтарам без прыхарашвання, без ідэалізацыі. Галоўнае для Л. Арабей — праўда. Вось чаму яна выкарыстоўвае толькі тыя факты, што ўжо правяраны часам. Аблічча чалавека, які сапраўды стаў «песняй у народзе», адкрываецца ва ўсёй сваёй прывабнасці.

За кожным фактам — нейкая важная падзея, за ўчынкам — пэўная частка чалавечага лёсу, за з'явай — напал чалавечых страсцей, калі з асаблівай выразнасцю і вострынёй паўстае роля кожнага народнага змагара. І ў цэнтры ўсяго гэтага неўтаймаванага людскога мора — паэтэса-бунтарка, якая гнеўна і адначасова з гонарам вымаўляе радкі, што сталі яшчэ пры яе жыцці ўвасабленнем спрадвечных мар і імкненняў «забытых богам» людзей.

Л. Арабей з аднолькавым поспехам пранікае і ў складаную палітычную абстаноўку былой царскай Расіі ў тыя гады, і ў свет самой паэтэсы, напоўнены значнасцю рэвалюцыйна-ідэйных і эстэтычна-мастацкіх шуканняў.

Адзначаючы вартасці новай работы Л. Арабей, нельга не нагадаць, што яна з'яўляецца добрым працягам серыі «Слава твая, Беларусь!», якая расказвае пра тых, хто жыццё сваё прысвяціў змаганню за справу вызвалення роднага народа.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Выстаўка работ беларускіх мастакоў «У сям'і адзінай», прымеркаваная да 60-годдзя рэспублікі і Кампартыі Беларусі, павінна была працаваць на працягу месяца. Пайшоў ужо другі, а колькасць наведвальнікаў не меншае. І адміністрацыя Палаца мастацтва змушана пераглядаць свае планы, пераносіць іншыя мерапрыемствы на больш позні час, каб усе жадаючыя маглі паглядзець юбілейную экспазіцыю.

Такі эмацыянальны водгук на мастацкую выстаўку мне давялося сустрэць упершыню. Амаль усе рэспубліканскія газеты і часопісы мясцілі нататкі, рэцэнзіі, з'явіліся грунтоўныя публікацыі ў цэнтральным друку, гаворка пра асобныя работы вялася ў сем'ях, сярод знаёмых, службоўцаў.

Сустрэкаючы ў мастацтвазнаўчых працах апісанні таго, як бурна рэагавалі першыя гледачы на работы цяпер ужо славутых мастакоў, прызнаных класікамі, я заў-

сёды лічыла гэта прыкметай, прынамсі, мінулага стагоддзя. Сучасныя людзі, думаўшы, больш спакойна рэагуюць на любыя дасягненні — дваццатае стагоддзе шчодра дорыць іх. Меркаванне аказалася памылковым.

Выстаўка «У сям'і адзінай» прадставіла столькі цікавых работ жывапісцаў і графікаў, што дала падставы гаварыць пра надзвычай высокі ўзровень беларускага мастацтва ўвогуле і дасягненні асобных твораў. Серыя карцін Міхаіла Савіцкага «Лічбы на сэрцы» стала з'явай і мастацкага, і грамадскага жыцця рэспублікі. Ад гэтых работ баліць душа. Чалавек перад імі перажывае тое, што старажытныя грэкі называлі катарсісам (ачышчэннем). Твор мастацтва заклікае гледача жыць больш светла, чыста, напоўнена, бо паказвае вышыні чалавечага духу ў самых гранічных яго праявах — на мяжы жыцця і смерці. Пачытайце ў сённяшнім нумары нататкі Васіля Быкава і выказванне Міхаіла Савіцкага. Яны тлума-

чаць вытокі гэтай з'явы нашчага жыцця.

Розныя тэмы распрацоўваюць беларускія мастакі. У кожнага свой почырк, свая трактоўка. І гледачы выбіраюць для сябе найбольш блізкае, сугучнае ўласным роздумам. М'яне спыніла «Навальніца, 22 чэрвеня» Л. Шчамялёва, «Дзед Алесь і бабка Марылька» В. Маркаўца, «Сын» М. Назарчука, «Зялёны Луг» Г. Вашчанкі, «Пачатак. Францыск Скарына» А. Марачкіна... Спіс яшчэ не скончыўся, а названыя работы толькі жывапісцаў.

Усё-такі наколькі гэта прыемна — быць сярод гледачоў, якія першымі ўбачылі і ўспрынялі мастацкія творы, што перажывуць час!

В. ТРЫГУБОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: В. ШАРАН-ГОВІЧ. «Хатынскае поле». З серыі «Памяці вогненнага вёсак»; у зале дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва; М. НАЗАРЧУК. «Сын»; В. СВЕНТАХОУСКАЯ. «Бабульчын скарб».

Выступае народная харавая капэла настаўнікаў горада Брэста. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

НА СЦЭНЕ— «КУПАЛІНКА»

Молодзёўскі Пагоннае — цэнтральнай сядзібы саўгаса «Перамога сацыялізму» Хойніцкага раёна стварыла пры клубе вакальна-інструментальны ансамбль «Купалінка». Кіраўніком яго стаў энтузіяст народнай песні Мікалай Нікіценка.

Актыўнымі ўдзельнікамі «Купалінкі» з'яўляюцца Ніна

Краўчанка, Алена Быліцкая, Марыя Цяцера, Аляксандра Саханчук, Тацяна Васільева і іншыя. Беларускія народныя песні, песні савецкіх кампазітараў гучаць у іх выкананні задушэўна, меладычна.

ШКОЛА МАСТАЦТВАЎ

У Новалукомлі пачала працаваць дзіцячая школа мастацтваў. На трох яе аддзяленнях — музычным, маста-

кім і харэаграфічным займаецца звыш двухсот дзяцей.

ПАДАРУНАК МУЗЕЮ

Экспазіцыя Дома-музея І з'езда РСДРП у Мінску папоўнілася дзесяцю палотнамі кіеўскага мастака І. Шармакова, інжынера-будуўніка па прафесіі.

Жывапісец перадаў у дар музею серыю карцін, прысвечаных ленінскім мясі-

ГАДЗІННІКІ АДЛІЧВАЮЦЬ ЧАС

Гэта кватэра, размешчаная ў самым цэнтры Брэста, нагадвае сапраўдны музей. У прэдняй пакоі даносіцца меладычны і рознагалосы бой гадзіннікаў. Павел Ермачкоў — гаспадар кватэры, нібы экскурсавод, запрашае паглядзець сваю калекцыю.

Гадзіннікамі розных марак, фірм, эпох абстаўлены пакоі. Тут больш за 300 дзівосных узораў. Адразу звяртае на сябе ўвагу гадзіннік-шафа ў дубовым корпусе, вышыня яго больш за два метры, на маятніку залачоны адбітак бога сонца.

Павел Іванавіч з прыемнасцю згадвае, як абудзілася ў ім цікавасць да збіральніцтва. Бацька яго, вярнуўшыся з першай сусветнай вайны, падарыў Паўлу швейцарскі кішэны гадзіннік. Але ён быў сапсаваны. Няма часу давялося патраціць хлопцу, каб спасцігнуць канструкцыю гадзінніка, хоць механізм быў даволі просты. Цяпер Павел Іванавіч — майстар на ўсе рукі: ён не толькі анадзіруе гадзіннікавы механізм, даводзіць да ладу корпус, але і ўзнаўляе дэталі, майструе неабходныя часткі. Яшчэ не было такога выпадку, каб Ермачкоў не вярнуў жыццё нейкаму гадзінніку, нават самаму старадаўняму.

Варта толькі даведацца гэтаму няўрымсліваму калекцыянеру, што недзе ёсць незвычайны гадзіннік, як Павел Іванавіч гатовы ехаць за ім хоць на край свету. Бо не можа супакоіцца, ведаючы, што недзе на гарышчы пыліцца надзвычайны чуд майстэрства.

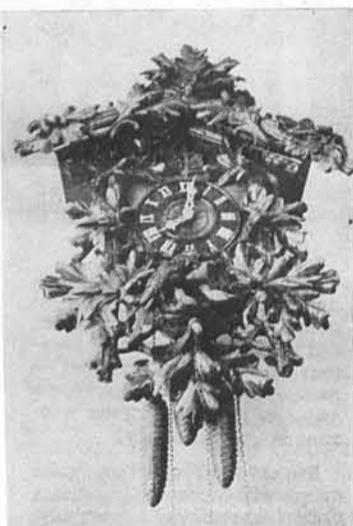
Па прафесіі Павел Іванавіч — гісторык, што вельмі яму дапамагае як калекцыянеру. Ён сам можа высветліць, да якой эпохі адносіцца той ці іншы ўзор. Самымі цікавымі і прыгожымі ў калекцыі Паўла Іванавіча лічацца разьбяныя гадзіннікі. Іх у яго пяць узораў. Усе — работы нямецкіх майстроў канца XIX стагоддзя. Але шчырае захапленне выклікае гадзіннік «перапёлка». Павел Іванавіч вельмі ацярожна аднаўляў яго: цяпер зіхатліва адлівае лакам

мудрагелістая архавае разьба. Кожную чвэрць гадзіны з аднаго акенца выскаквае маленькая перапёлка, а ўслед за ёй з другога — зязюля. І напайняюць тады кватэру дзіўныя спевы.

Ганарыцца Павел Іванавіч гадзіннікамі, якія маюць своеасаблівую канструкцыю маятніка і заводзятца толькі раз у год. Не менш цікавыя і карэтныя. Яны былі прызначаны для доўгіх вандраванняў. У калекцыі ёсць і гадзіннікі канца XVII стагоддзя, якія цалкам зроблены з дрэва, стылізаваныя германскія гадзіннікі, якія ішлі на продаж у Кітай і Індыю, нямецкія куранты, вялікі напольны механізм з замка князя Радзівіла, гадзіннікі-сімвалы (французскі «Жанна д'Арк»). Вырабы вядомых фірм XVIII стагоддзя — «Генрых Мозер», «Павел Бурэ», «Густаў Бекер» «Амега», «Зеніт» — таксама прадстаўлены тут. Калекцыя гэта лічыцца самай багатай у Савецкім Саюзе. У ёй ёсць некалькі ўзораў гадзіннікаў, якіх у нашай краіне толькі па два.

На стварэнне свайго «музея» ў Паўла Іванавіча пайшло шмат гадоў. Вядома ж, не дзеля славы і ўзнагарод рабіў ён гэта. Дзверы яго «хатняга музея» расчынены для ўсіх, хто цікавіцца гадзіннікавым рамствам, жыццём і звычкамі розных народаў. Здараецца, што прыходзяць сюды цэлыя групы на экскурсію. Стары настаўнік вельмі задаволены тым, што наведвальнікі задаюць яму шмат пытанняў, па сапраўднаму цікавацца экспанатамі яго рэдкай калекцыі.

А. ЛЫСЕНКА.
НА ЗДЫМКАХ: Павел ЕРМАЧКОЎ з чарговай знаходкай. Настольны гадзіннік тыпу будзільнік, выраблены ў канцы XVII стагоддзя, папоўніць яго калекцыю; нямецкі карэтны гадзіннік; насценны разны гадзіннік з зязюлямі.

ПЕСНІ МАРЫЛІ РУСАКОВІЧ

У Марылі Русаковіч пры самай хаце расце яблынька. Яблыкі на ёй кіслыя, не ўзяць у рот, дробненькія, але іх багата — як усыпана. Ніхто не збірае тых яблыкаў, ніхто іх не есць, але і дрэўца яна не выкопае, бо за столькі гадоў прывыкла да гэтай яблынькі пад акном. Здаецца, без яе і каля хаты было б пусцей.

Некалі адразу пасля вайны сама будавала Марыля хату. На месцы старой засталася толькі папалішча. І была часта яе хата замест клуба. Трэба калгасны сход правесці — да Марылі ідуць людзі. Яна павесіць дзве лямпы: адну ля стала, дзе будзе старшыня сядзець, другую — трохі бліжэй да парога. Заслоны ў вёсцы пазбірае, а хто і каля печы на ляжанку прымосціцца.

Вечарамі збіраліся жанчыны ў Марылі. Прыйдучы надвечоркам, калі ўправяцца дома, хто кудзелю прынясе, ручайні дапрасці, хто рукавіцу якую давязаць. Рукам гуляць спрадвеку ў вёсцы не даюць. Ад вчорак і далёка за поўнач спяваюць жанкі. Пачне, як заўсёды, сама Марыля і дачку Марыльку падгаворыць. Спачатку ціхенька, які сама сабе падвядзе: «Ой, лузе, лузе зеляненькі...»

Хітра зірне на Арыну Яўхімаўну. Ведае: тая, як пачуе песню, не выцерпіць, бо таксама добрая весялуха. І якую яна, Марыля, песню не завядзе, Арына падхопіць — усе ведае. А як жа! Разам раслі ў адной вёсцы. Некалі, зусім падлегкамі, бегалі ў Палажэвічы дзень пры дні да пана ў заробаткі. Дзень працавала, а як звечарэе — ішлі дамоў, рукі аж гудзелі ад стомы. Тады не вы-

трымае хто-небудзь з дзяўчат і пачне жартоўна:

«З-за гаю зялёненькага конік выбягае» ці «Баравая зязюльчка...»

Адна, другая, трэцяя песня — да самага Рухава.

І ўжо пасля, калі ў Марылі нарадзілася дачка, хадзілі яны жыта жаць. Яна і Марыльцы свай сярпок даць. Ды такі маленькі, зграбны, каб прывучалася дачушка да работы. А каб ёй весялей было, спявае пра жнеек: «Жніце, жніце, мае жнейкі». Адно скончыць, другую пачынае. Дачка пазірае на маці, слухае, а маці ёй кажа:

— З песняй, дачушка, весялей, лягчэй. Толькі тады і не спявала Марыля Мацвееўна, калі муж, вярнуўшыся са шпіталю, памёр ад франтавых ран. Доўга цішыню ў яе хаце парушалі толькі спачувальныя словы суседак ды сынавы роспыты пра мясціны, дзе ваяваў бацька.

Маладзейшыя вясцоўцы не памятаюць той час. Яны прывыклі бачыць Марылю Русаковіч першай весялухай, першай пенсіяй. І ні адна бяседа не абыдзеца без яе. Яна і песню завядзе, і ў танцы пойдзе. Калі няма ў гурце цёткі Марылі — сумна. І не зважаюць, што цётцы ўжо даўно за 70, што песні многія з памяці выпалі, што голас іншы раз не слухаецца. А дачка, тая самая Марылька, што некалі з маленькім серпікам сядзела на поўні і ціхенька спрабавала падпець маці, многае пераняла, запамінала. І цяпер, калі маці запытальна зірне: якую? — першая заводзіць:

«Касіў казак сена, як была пагода».

А. ПРЫЛІШЧ.

ПАЛЬМЫ Ў ГОМЕЛІ

І ў самыя моцныя маразы мнагалюдна ў Гомельскім парку Асабліва ў яго зімовым садзе. На дварэ ўсё пакрыта белым коўдрай, а тут — нібы кучок Чарнаморскага ўзбярэжжа Каўказа.

— Вось гэтай веераліставай пальме больш за 90 гадоў, — расказвае інжынер парка па азелененню Жанна Пераход.— Бычыце: свай зялёнай кронай яна падпірае дахавае шкло, а яго—20 метраў. Патрэбна рабіць надбудову.

Побач растуць маладыя сёстры пальмы: ім па 50, 40, 30 гадоў і... толькі па тры. Маленькія жыхаркі поўдня высаджаны ў гліняных гаршчочках і яшчэ зусім кволыя.

— Такіх саджанцаў у нас каля 400, — гаворыць рабочы Е. Паўленка. — Яны вырашчаны з насення нашых гадаванцаў. А догляду патрабуюць, як дзеці: то ў верхні пласт глебы рабіць настайныя сумесі даваць трэба, то вадой паліць. фосфарнымі, калійнымі, арганічнымі ўгнаеннямі падкарміць. Нават майстарнай вадой кожны лісточак мыем...

Цягнуцца да святла, радуюць наведвальнікаў зімовага сады сваімі разнастайнымі формамі фінікавая пальма, псеўдацукі кіпарысы, ціс ягадны, аспідыструм, гінгко, жасмін гімалайскі і іншыя расліны, радзіма якіх — Афрыка, Паўднёвая Амерыка, Японія...

— Адчуваеце тонкі водар? — звяртае нашу ўвагу Жанна Кузьмінчына. — Гэта пахнуць кветкі пітасфорума. Ужо больш месяца як распусціліся. Сёлета думаем папоўніць нашы зялёныя сям'ю новымі саджанцамі. Работнікі мінскага ботанічнага саду абяцалі выдзеліць нам са свайго гадавальных лаўр. З поўдня завязём пальмы іншых разнавіднасцей. васьмь гэтых два дрэўцы гінгко вясной ужо высадзім у групу парку.

З зімовага саду рэдкімі для нашай мясцовасці дрэвамі паўняецца не толькі парк. Няма пальмаў і іншых раслін перасяліліся адсюль у жывыя куткі прыроды гомельскага Палаца культуры ўпраўлення бытавога абслугоўвання насельніцтва, гарадскіх балніц і паліклінік, калгаса імя Урыцкага... На адну з пальмаў скокнула вавёрка. Неўзабаве яе пачуць хвост-мяцёлка заміляў на галінках магноліі. У другім кутку саду пачулася шчабятанне заляцеўшых сюды птушак. Жыць паўднёвае лета сярод зімы.

В. ЦІШКЕВІЧ.

СЛУХАЙЦЕ РАДЫЁСТАНЦЫЮ «САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ»!

АДКАЗВАЮЧЫ НА ШМАТЛІКІЯ ПРОСЬБЫ НАШЫХ СУАЙЧЫННІКАЎ, ПАВЕДАМЛЯЕМ:

Радыёстанцыя «Савецкая Беларусь» вядзе для вас свае перадачы на беларускай мове штодзённа два разы на суткі. Перадачы на кароткіх хвалях слухайце:

першую з 19 гадзін да 19 гадзін 30 мінут сярэдняеўрапейскага часу на частотах 9.470, 7.420 і 1.142 кілагерцаў або на хвалях у дыяпазоне ад 31 да 51 метра і 263 метраў; другую з 22 гадзін 30 мінут да 23 гадзін сярэдняеўрапейскага часу на частотах 7.420, 6.200 і 5.945 кілагерцаў або на хвалях у дыяпазоне ад 40 да 51 метра і 257 метраў.

РАЗАМ З ТЫМ ПАВЕДАМЛЯЕМ ДЫЯПАЗОНЫ ВЯШЧАННЯ БЕЛАРУСКАГА РАДЫЁ:

першая праграма вядзецца на хвалях 1068 (доўгія), 325 і 4,26 метра (кароткія); другая праграма — на хвалях 251 (сярэдняя) і 4,26 метра (кароткія).

Гарэза.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Вак. 220